

Fredagen den 21 oktober

Kl. 09.00

Allmänpolitisk debatt

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1988/89:19 till näringsutskottet

1988/89:28 till skatteutskottet

1988/89:35 till utrikesutskottet

3 § Allmänpolitisk debatt (forts från prot. 12)

Anf. 1 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Ett par veckor efter valdagen är det dags för oss att påbörja vardagslivet och vardagsjobbet här i riksdagen. Ledamöterna välkomnas återigen av personalen i riksdagshuset, som tydligen spontant upplever det som stimulerande den dag vi återvänder till riksdagsarbetet. Det blir litet mer liv och rörelse i huset, säger många man möter.

Det känns trivsamt att komma tillbaka och känna den du- och trivselanda som vi har mellan ledamöter och personal. Jag vill till kammarens protokoll säga ett stort tack till all personal för detta välkomnande. Det är något visst med den atmosfär som råder här i riksdagshuset på Helgeandsholmen.

Ett par veckor efter valet är det dags för den allmänpolitiska debatten. Efter att i två dagar ha lyssnat till en rad inlägg från partiledare och övriga partiföreträdare kan man bara konstatera att många tolkar valresultatet som en viss potentat tolkar bibeln. Det står självfallet den enskilde ledamoten fritt att utifrån sin egen ståndpunkt säga hur hon eller han upplever det politiska dagsläget.

Herr talman! Det finns all anledning att vi var och en på sitt håll noga analyserar valresultatet och utifrån den analysen drar konsekvenserna av detta. Kanske blir vi förhoppningsvis litet mer ödmjuka på ömse håll efter den reningsprocessen. Jag skall i mitt inlägg tolka hur många i mitt hemlän, bl.a. socialdemokrater, uppfattar situationen.

Hemma i Värmland gjorde socialdemokratin ett relativt hyggligt val, jämfört med i många andra valdistrikt. Den politik vi förde fram i valrörelsen

och det budskap som våra valarbetare enträget kämpade för ute på arbetsplatserna gav gensvar. Man kände igen problemställningarna, och våra krav och frågor fanns, och finns, förankrade hos breda väljargrupper. Vänstervinden höll med andra ord i sig.

I Värmlandsvisan återfinns vi i texten bl.a.: "Ack Värmeland, du sköna, du härliga land, du krona bland Svea rikets länder!" Visst är det med stolthet vi sjunger den visan, och det med all rätt. Det finns i vårt län en rad natur- och miljövärden som är unika och oersättliga för den enskilda människan.

I ett skogslän som Värmland är miljön, sysselsättningen och kulturen vardagsnära ting som människorna möter dagligen. När det gäller miljön är Värmland med rätta känt som ett vackert län med många naturscenerier. Vi har under årens lopp drabbats av en rad miljöförstöringar, men det finns också en utveckling som visar på motsatsen. Vi kan ta Väneren som ett exempel.

Vänerens status har förbättrats kraftigt under årens lopp. Som exempel kan nämnas regeringsbeslutet i våras, vilket innebär att kvicksilverhanteringen vid Skoghallsverken nu upphör inom kort. Liknande regeringsbeslut får vi säkert uppleva framdeles.

Det tidigare riksdagsbeslutet om att låta Strängsforsen omfattas av naturresurslagen är en annan åtgärd som vinner alltmer respekt. Det finns en bred riksdagsmajoritet bakom beslutet att freda forsens framdeles. Jag hoppas att även moderaterna i länet snart ställer upp på den delen.

Jag har velat nämna dessa exempel för att inte alla skall tro att miljö och natur är dömda på förhand. Hemma i länet diskuteras för närvarande i länsstyrelsens lekmannastyrelse andra aktuella miljöfrågor. Det finns konflikter mellan jobb och miljöförstöring. Miljöaspekterna väger allt tyngre i den politiska debatten. Låt oss arbeta efter den principen. Då klarar vi både arbetena och miljön.

Herr talman! Jag har aldrig i tidigare valrörelser mött så mycket entusiasm och framtidstro. Vi är inte speciellt vana vid den situationen. Vi har oftast mötts av feta tidningsrubriker där varsel och nedläggningar av företag och arbetsplatser har varit ständigt återkommande händelser i vår vardag.

Det har tidvis varit svårt att klara krissituationerna under årens lopp. Företagsnedläggningar och personalinskränkningar har gjort att arbetslösheten tidvis har varit oacceptabelt hög. Värmlands län har oftast varit god tvåa efter Norrbottens län i vad gäller antalet arbetslösa.

Situationen är nu en annan. Vi har i dagsläget ett betydligt bättre utgångsläge än vad vi tidigare vant oss vid. Nu gäller det att minska antalet långtidsarbetslösa, inte minst. Trots det starkt förbättrade sysselsättningsläget finns det alltså många orter som brottas med stora problem. Nordvärmland och Hagfors-Munkfors-området har alltså hög arbetslöshet.

I Munkfors har vi exempelvis en onormalt hög kvardröjande kvinnoarbetslöshet. Vi brottas med en klar undersysselsättning, framför allt bland kvinnorna i länet. Vi har alltför tung och ensidig industri på en rad orter. Många som i dag har deltidsjobb söker heltidsjobb. Av totalt 2 500 registrerade A-kassemedlemmar som jobbar deltid och söker heltid är inte mindre än 2 200 kvinnor. Siffrorna talar sitt tydliga språk. Speciella åtgärder

från AMS sida måste till för att klara även dessa och likartade orters oacceptabla kvardröjande höga kvinnoarbetslöshet.

Högkonjunkturen har inneburit att även vi har dragits med i karusellen. Vår pappers- och massaindusti samt stålindustri går på högvarv. Detta är följden av en klok och genomtänkt regeringspolitik som vi har all anledning att prisa.

Trots högkonjunkturen finns det både positiva och negativa inslag i vad gäller situationen på arbetsmarknaden i vårt län. Därifrån är emellertid steget långt till den vrångbild som oppositionen stundtals förde fram i valdebatterna. Den svartmålning av politiken och vardagen som vissa oppositionsföreträdare gjorde i valrörelsen var alltför dystert. Människorna ute på bruken kände *inte* igen locktonerna och kunde för sin del *inte* instämma i den borgerliga vulgärpropagandan. Så enkelt tror jag att det är. Valresultatet visade bl.a. detta.

Jag mötte många inom exempelvis den offentliga sektorn, som har sina speciella problem. Många talade om att de inte orkar med den arbetsbelastning som finns. De trötta ryggarnas folk känner i ökad utsträckning av arbetet. Arbetskadorna ökar. Klagomålen kom också från byggnadsarbetarna, skogsarbetarna, pappersbruksarbetarna och från butikskassörskorna på Domus, vilkas axlar inte längre håller.

Herr talman! Jag skulle kunna nämna tusentals olika vittnesmål som alla utmynnade i att det är dags att ta itu med miljön. Det är emellertid i mycket hög grad aktuellt att ta itu med arbetsmiljön och arbetskadorna och de monotona och tunga arbetena. Det vi ser i dag är bara toppen av ett isberg. Jag är mycket nöjd med att regeringen tar upp dessa frågor med förtur. Den aviserade kommissionen har självfallet många arbetsuppgifter framför sig.

Inledningsvis sade jag att vi i nuläget upplever en betydligt bättre situation än vad vi har varit vana vid. Det är riktigt, men om Värmland och övriga skogslän skall kunna överleva och ytterligare pressa ner arbetslösheten krävs speciella åtgärder.

Situationen är följande hemma i mitt län: Vi redovisar 3 800 arbetslösa, eller 2,2 % arbetslöshet. Det är jämförelsevis låga siffror. Tidvis har vi haft upp till det tredubbla antalet arbetslösa. Vår målsättning är naturligtvis att kraftigt minska arbetslösheten och helst utplåna resterande arbetslöshet. Arbetslösheten kan aldrig bli för låg enligt vårt sätt att se det.

Herr talman! Jag såg för en tid sedan i en tidningsartikel att Verkstadsföreningens nyblivne verkställande direktör uttryckte att arbetslösheten nu är för låg i det här landet. Jag rekommenderar honom en studieresa till Värmland och övriga skogslän. Där kan han på ort och ställe ta del av kalla fakta. Kanske kan han övertyga företagen att rent av flytta dit, där arbetskraften finns.

Attityden från arbetsgivarna måste ändras. Det går inte att framdeles bara rekrytera unga friska pojkar och flickor. Ta chansen att rekrytera där folk finns, även om de kanske har fått litet krämpor under årens lopp.

De centrala statliga verken måste ges klara direktiv om att i ökad utsträckning decentralisera arbetsuppgifter. Det är ett ständigt krav från oss i skogsläna och från sydöstra Sverige. Det gäller att dammsuga den centrala statsförvaltningen på idéer och öka takten för att finna arbetsformer som styr

arbetsuppgifter ut till länen. Jag är övertygad om att en ytterligare regionalisering av många arbetsuppgifter kan ske utan att detta inkräktar på effektiviteten.

Situationen i storstadsområdena och framför allt i Stockholm är ju den att det är här jobben finns, medan bostäder däremot oftast saknas. Trots att bostadsbristen nu börjar sprida sig över hela landet är situationen en helt annan i flera av skogslänen.

I exempelvis Värmland tror vi att en hel del av våra förbundskamrater nu återvänder hem ifrån Norge där konjunktursvackan och en snabbt tilltagande krissituation på den norska byggarbetsmarknaden förhoppningsvis innebär att en eller annan värmlänning återvänder hem till sin hemort.

Vi vill självfallet behålla våra ungdomar i länet. I dag har vi ca 19 000 ungdomar i åldern 15–19 år. År 1995 är den siffran redan nere i 15 000 på grund av minskade ungdomskullar. Kan vi erbjuda jobb och bostad så stannar många av våra ungdomar kvar i länet i större utsträckning. Jag menar därför att storstäder och skogslän gemensamt bör stötta varandra i kampen för bostäder, jobb och miljö. Det finns enligt mitt förmenande inga motsättningar i den strategin. Flytta gärna över den överhettning och investeringsvilja som finns i framför allt storstadsregionerna till skogslänen. Vi ställer upp.

I detta sammanhang vill jag också säga att jag hoppas och tror att de i den allmänpolitiska debatten aviserade konjunkturdämpande åtgärderna inte skall hämma den industriella utvecklingen hemma i skogslänen.

Omsorgen om miljön, trafikflödet och boendet i Stockholmsområdet kräver radikala åtgärder. Vi förväntar oss att den regionalpolitiska utredningen kommer med konkreta krav och lösningar för att reda ut framtida problemställningar. Den regionala obalansen skapar nationella problem som hejdar tillväxten för landet i stort.

Alternativodlarna hemma i Värmland är nöjda med de satsningar som regeringen gjort under innevarande år. Vi välkomnar ytterligare regeringsinitiativ angående ökad resurstilldelning som gynnar alternativodlingen i vårt län.

Värmland är försökslän för den treåriga gymnasiala yrkesutbildningen. Vi är tacksamma för att vi fått gå i bräschen för den utbildningen. Vi är övertygade om att detta är bra för ungdomarna och bra för arbetsmarknaden. Erfarenheterna är positiva. Det finns endast ett område där arbetsmarknadens parter – Metall och Verkstadsföreningen – förhandlat under en längre tid och inte kunnat komma överens och därmed inte nått en förhandlingsöverenskommelse. Om inte en uppgörelse snarast träffas förväntar vi oss att regeringen snarast vidtar åtgärder som syftar till en lagstiftning som garanterar praktikplatser ute i företagen. Den här frågan brädskar. Man kan kanske använda det gamla ordspråket: "Medan gräset växer dör kon."

En annan utbildningsfråga som är viktig gäller vårdsektorn. I anslagsframställningen för budgetåret 1989/90 för den kommunala högskolan i Karlstad anhöll utbildningsnämnden vid landstinget i Värmland om att få starta alternativ studiegång på 130 poäng inom hälso- och sjukvårdslinjen. Tyvärr har UHÄ inte tillmötesgått det här kravet. Vi värmlänningar förväntar oss att UHÄ omprövar sitt beslut och att man välvilligt ställer upp bakom detta.

Härtill kommer också att Värmland har sköterskebrist.

Herr talman! I början av september månad drabbades Värmland – och då främst västra Värmland – av ett skyfallsliknande regn och oväder som drog fram över framför allt Eda och Årjängs kommuner. Ovädret tog med sig vägar, broar, hus och enskild egendom i en omfattning som dessa trakter aldrig tidigare skådat. Kostnaderna för skyfallet och ovädret som drog fram under veckoslutet den 2–4 september 1988 ligger i storleksordningen 10–15 milj. kr. sammanlagt för enskilda och för Eda och Årjängs kommuner.

De bortspolade vägarna, broarna, husen m.m. och den enskilda egendomen som ej täcks av försäkringar måste ersättas. Vi förväntar oss att samhället – i det här fallet staten – ger det hårt drabbade området extra medel för att snabbt klara situationen. Det finns all anledning att statsmakterna positivt prövar länets anslagsframställning.

Vi är också i stort behov av en offensiv satsning på järnvägsnätet. En upprustning av det lokala stamnätet vad gäller bandelen Charlottenberg–Kil–Karlstad är angelägen. Värmlänningarna vill på allt sätt slå vakt om den viktiga stambanan mellan Oslo och Stockholm. Här ingår självfallet förberedelsearbetet för att man successivt skall kunna sätta in snabbtågsförbindelser i första hand mellan Karlstad och Stockholm, för att de skall kunna förlängas västerut i ett senare skede.

Herr talman! Vad jag sagt här i talarstolen är en kort rapsodi över hur många värmlänningar upplever det. Visst finns det problemställningar, och visst finns det oro inför morgondagen och framtiden. Men det finns inte minst – skulle jag vilja säga – framtidstro och entusiasm för att klara jobben och kunna bo och leva i Värmland.

Vi har en bra miljö. Vi har en vacker natur, och vi har folk som vill hugga i och jobba. Vi har en fin kultur. Vi avser att satsa ordentligt på ett kulturhus i Karlstad. Litet av de trehundra utlovade kulturmiljöerna bör regna även på oss.

En fortsatt satsning på högskolan i Karlstad är nödvändig om vi skall kunna överleva. På sikt hoppas och tror vi att statsmakterna accepterar en utökning av antalet universitetsorter i vårt land. Högskolan i Karlstad, med den s.k. Karlstads-modellen som flaggskepp, bör ligga väl till för ett framtida universitet.

Herr talman! Till oppositionen skulle jag slutligen vilja säga: Riv inga broar! Låt oss i stället bygga flera broar för att trygga jobben och så att allt fler kan leva och bo i vårt vackra län Värmland.

Anf. 2 BERTIL DANIELSSON (m):

Herr talman! Under mottot "en levande landsbygd" görs omfattande insatser runt om i landet. Det bildas kommittéer och arbetsgrupper som har till uppgift att ta fram åtgärdsförslag för att stärka landsbygden och glesbygden.

Detta är bra och dessutom nödvändigt. Emellertid har utgångspunkterna ibland varit oklara eller felaktiga. Jag är tveksam till om det är genom subventioner, riktade bidrag eller ökad styrning som man når allra bäst resultat.

Sedan gammalt har socialdemokraterna en förkärlek för just den sortens

politik. Att satsa skattepengar och att använda styrmedel är det recept som socialdemokraterna använder sig av. Ofta är dessa metoder både dyra och verkningslösa.

Ett annat fel som ofta begås är att helhetssynen saknas. Varje problem och varje område behandlas för sig, utan en nödvändig överblick. Särskilt markant är detta beträffande de selektiva stödformerna. De företag eller den landsända som lyckas få ett visst stöd eller ett paket blir säkert tacksamma, men för dem som blir utan ter sig orättvisorna stora. Detta leder givetvis till ytterligare krav på stöd eller paket. På detta sätt snurrar bidragskarusellen vidare.

Denna politik är i grunden felaktig. Det som i stället borde vara inriktningen återkommer jag till. Först vill jag beskriva vissa utvecklingstrender och det tillstånd som kännetecknar framför allt de svaga regionerna.

- Expansionen av näringsliv och befolkning sker främst i och kring universitets- och högskoleorterna.
- Ungdomen flyttar från glesbygdslänen för utbildning och arbete.
- Allt mindre vägpenningar går till de svaga områdena.
- Samhällets service och även annan service blir sämre allteftersom underlaget sviktar.
- Stora delar av näringslivet, bl.a. jordbrukets förädlingsindustri, koncentrerar sin verksamhet till större orter.
- Åldersstrukturen är ogynnsam. Andelen äldre ökar, och på motsvarande sätt minskar antalet unga.
- Medelinkomsten är lägre i glesbygdslänen än i storstadsregionerna.

Denna uppräknade visar att det råder en obalans i Sverige. För de flesta måste det vara önskvärt att denna obalans elimineras. Metoderna att nå dit råder det delade meningar om, liksom om hur långt man skall driva utjämningen.

Som jag tidigare nämnt är det inte åtgärder av socialistisk modell som är de rätta. Andra grepp måste tas.

I stället för att subventionera och tvångsstyra måste vi locka fram det bästa, stimulera, underlätta, undanröja hinder och öka öppenheten och friheten. Det är inte någon enstaka eller några få åtgärder som krävs, det är ett helt batteri, en mängd olika förslag som sammantaget ger den önskade effekten och som kan vända glesbygdens negativa trend till en positiv utveckling.

Eftersom jag kommer från Kalmar län riktar jag mig i några av mina förslag till just detta län. Det hindrar inte att likartade idéer kan tillämpas i andra delar av landet. Förslagets karaktär har den profilen.

Ett framgångsrikt och realistiskt landsbygdsprogram skulle kunna innehålla följande förslag:

1. De särskilda skatter som tynger ner jord- och skogsbruket måste bort. Det gäller skogsvårdsavgiften samt skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel.
2. Förmögenhetsskatten på arbetande kapital i små företag och lantbruksföretag bör slopas.
3. Företagarkonto för alla småföretagare bör införas för att på så vis utjämna inkomsterna över olika år.

4. Etableringskonto bör införas, vilket gör det möjligt för dem som vill starta eget att bygga upp ett eget startkapital.
5. Lärlingsutbildning för ungdomens yrkesutbildning bör starta i stor skala, med Kalmar län som försökslän.
6. Ökade satsningar på vägbyggen. Alternativa finansieringsformer bör prövas där entreprenadföretag kan engageras.
7. Stopp för straffbeskattning av bensinen och bilisterna.
8. Sänkta och ändrade skatter för bl.a. skogsavverkningar, vilket stimulerar till ökade avverkningar. Idén om tillväxtbeskattning av skogen måste avvisas.
9. Utförsäljning av statens, landstingens och kommunernas skogar måste genomföras. Det privata skogsbruket behöver väl dessa tillskottsmarker.
10. Ökade satsningar på de mindre högskolorna och ett fördjupat engagemang i näringsutvecklingen inom området. Högskolan i Kalmar bör på sikt få forskningsstatus.
11. Ökad frihet att bygga permanent- och fritidshus på landsbygden.
12. Privata etableringar inom vård och omsorg bör tillåtas, och med särskild stimulans för glesbygdsområdena.
13. Införande av vårdnadsbidrag.
14. Rättvisare kommunalt skatteutjämningsystem.
15. Skattelättnader för de djurägare som förbinder sig att hålla visst antal djur på det öländska Alvaret, för att därmed förhindra den accelererande igenväxningen.

Jag gör inte anspråk på att dessa 15 punkter löser landsbygdens alla problem. Det finns säkert andra lösningar också, men genomförs de här skulle en rad positiva effekter uppstå.

Till detta kan läggas att de nya signaler om en ändrad jordbrukspolitik som regeringen sänder ut inger oro för landsbygdens del. Även om ett ökat inslag av marknadsanpassning är nödvändig, skulle den skisserade omläggningen leda alltför långt. Sveriges bönder skall inte behöva bli bidragsmottagare.

Regional- och landsbygdspolitik är inte bara politisk styrning. Det borde vara mera frigörelse, mindre regler, ökat engagemang och ökad stimulans. Dessa alternativ borde få visa vad de går för.

Anf. 3 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Bertil Danielsson talade nyss om ökat engagemang. Det är något som jag verkligen önskar mig när det gäller de regionalpolitiska frågorna. Vi kan ju se ut över denna sal. Då ser vi att det är vi som företräder de regioner som önskar ökat engagemang som är närvarande vid denna debatt. Här saknas företrädare för regeringen. De talare som behandlar de regionalpolitiska frågorna har också placerats allra sist på talarlistan i denna allmänpolitiska debatt. Detta är svaret på vår önskan om ökat engagemang från regeringen.

Jag tänkte i mitt anförande ta upp frågor som särskilt rör Norrlandslänet. I den brytningstid vi nu upplever växer nya strukturer och koncentrationer snabbt fram med många frågetecken inför framtiden. Politiska handlingar och beslut som nu fastläggs kommer att forma i första hand 1990-talets samhälle, men de kommer att få verkningar långt in på 2000-talet. Inför den

framtiden känner jag oro vad gäller regionalpolitiken med hänsyn till det lappverk och den paketutdelning så att säga, som präglar regeringens handlande. Var finns den långsiktiga planeringen? Hur preciseras målet?

Tidigare samhällsförändringar – jag tänker på övergången från jordbruks- till industrisamhälle – medförde också stora befolkningsomflyttningar och obalans. Nu handlar det dock om en ny och annorlunda och svårare obalans samt helt andra sektorer. Det handlar om överlevnad för Norrlands inland.

Jag tänker närmast på den koncentration som är följden av den utveckling som sker på det högteknologiska området, inom tjänste- och kommunikationsföretagen och den storstadskoncentration som vi ser främst kring navet Uppsala–Arlanda–Stockholm. Jag och många med mig oroas av den segregation som uppstår mellan utvecklingsområden och de stillastående eller befolkningsminskande områdena främst i skogslänen, de s.k. perifera områdena. Kommer dessa områden att lämnas utanför kunskapsområdet? Kommer människorna där att bli delaktiga av den utveckling som pågår? Får vi i stället ett första och ett andra klassens samhälle? Det råder en socialdemokratisk tystnad ute i landet om dessa frågor.

I forskningsrapporten I framtidens kölvatten, som publicerades för några år sedan, skisserades en bild av Sverige där utvecklingen i framtidsbranscherna är koncentrerad till fem centrer, och där universitets- och högskoleorterna utgjorde motorn. Umeå–Luleå är ett sådant centrum för Norrland och för utvecklingen.

För övriga delar av landet, de som stod utanför, förutsågs allt större problem. Tillverkningsindustrin var visserligen av betydelse, men i framtids-scenariot skisserades också bilden att allt fler medborgare skulle undandra sig marknaden för att överleva så att säga, med modellen självhushåll.

Herr talman! Framtidsskissen synes alltför snabbt bli verklighet. Befolkningsstillväxten i Umeå för de tre första kvartalen detta år är 1 600 medborgare, medan inlandsbefolkningen fortsätter att minska. Länsarbetsnämndens prognos för inlandet visar också en fortsatt avtappning i Västerbotten på mellan 300 och 350 personer i åldrarna 16 till 64 år. Länsarbetsnämnden har också begärt särskilda resurser för inlandet av denna anledning. Dessa siffror utgör underlag i form av statistik och redovisar ett överskott totalt för länet. Men statistiken beskriver inte verkligheten. Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén sade häromdagen att hon är nöjd med utvecklingen. De berörda människorna godtar emellertid inte denna.

Var finns socialdemokraternas handlingskraft? Hur planerar regeringen att hantera denna utveckling? Är den önskad? Svar saknas även här i dag.

”Hela Sverige skall leva” får inte enbart bli ett jippo för att dölja de allvarliga balansproblem som nu präglar det socialdemokratiskt styrda svenska samhället – en uppdelning i en utvecklingszon och en annan zon för uppehållande försvar.

Folkvandringen från glesbygdslänen i norr har nu gått för långt. Det är främst de unga kvinnorna som flyttar. Länsstyrelsen i Västerbottens län oroas över den utvecklingen. Kvinnounderskottet i vårt län beräknas i åldrarna mellan 15 och 29 år till 1 600. I en typisk inlandskommun som Sorsele i Västerbotten konstaterar arbetsförmedlare att den stora utflyttningen nu märks påtagligt. Det är brist på arbetskraft, särskilt till hemtjäns-

ten. Något måste göras för att krisen skall lösas, utropar både arbetsförmedlarna och socialtjänsten. Vem skall hjälpa de åldriga äkta paren och de gamla ensamstående ute i byarna? Vem tar ansvaret, med de långa avstånden och de glest befolkade byarna? Sjukvården har läkarbrist – 40 % av distriktsläkartjänsterna i Västerbottens inland är obesatta eller besatta med vikarier. När får vi en ökad läkarutbildning till Umeå?

Jag bollar frågan vidare till regeringspartiet. Jag hörde inget löfte från regeringen vad gällde de äldre och deras behov av service från socialdemokraterna under den nyss avverkade valrörelsen. Nej, sex veckors semester var socialdemokraternas glättade budskap – när vi får råd.

Vilken politik, vilken strategi har regeringen för att unga människor skall stanna kvar i sin hembygd och finna en meningsfull tillvaro även i skogslänen? Ni socialdemokrater räddar er undan den besvärliga frågeställningen genom att hänvisa till den regionalpolitiska utredningen. Låt mig då bara påminna om att det var tack vare folkpartiets initiativ, och i samarbete med övriga inom oppositionen, som det genomdrevs att en utredning skulle komma till stånd.

Förutsättningen för att reparera en skada är att behovet kartläggs. Det är bra att så sker. Men det är den politiska viljan som avgör, och där kommer er inställning att testas. Finns en insikt om en helhetslösning, en strategi för att skogslänen i inlandet skall överleva?

Det gäller att hela landet blir med i utvecklingen i den högkonjunktur som råder. Med stora klyftor mellan skilda delar av landet tillvaratas inte alla möjligheter för tillväxt, varken för samhället eller för individen. Inte heller ett svenskt välfärdssamhälle har råd med förluster.

Herr talman! Vad vill då folkpartiet? Under den allmänpolitiska debattens första dag har både Bengt Westerberg och Anne Wibble framfört en rad generella åtgärder som allmänt gagnar landet, även skogslänens inland, exempelvis sänkning av marginalskatterna, rörlig pensionsålder och även möjlighet till förvärvsavgift för de pensionärer som vill och orkar arbeta vidare efter pensionsåldern. Själv vill jag särskilt ta upp folkpartiförslaget om en sänkning av arbetsgivaravgiften för inlandet och de svårast drabbade delarna av landet. Den försöksverksamhet som har pågått i Norrbotten och som gällt hela länet har givit påtagligt positiva resultat. Man räknar med att ca 300 milj. kr. på detta sätt blivit kvar inom länet och i sin tur genererat nya investeringar i både människor och utrustning. Landshövding Curt Boström i Luleå har också kraftfullt understrukit betydelsen av denna åtgärd. Folkpartiets förslag utmynnar i att åtgärden bör sättas in för hela inlandet men *kustregionerna undantas*.

Vad är socialdemokraternas uppfattning? Finansminister Kjell-Olof Feldt deklarerade klart och entydigt under valrörelsen att försöksverksamheten i Norrbotten var misslyckad och skulle upphöra. Att Västerbottens inland eller övriga delar av skogslänens inland skulle få stimulera näringslivet med avgiftsbefrielse var inte att tänka på.

Så var det med den solidariteten enligt socialdemokratisk tappning: den sträcker sig inte till att stärka de svaga inlandskommunerna.

Eller är en förändring på gång? Arbetsmarknadsministern hänvisade ju i onsdags till den regionalpolitiska utredningen. Skall man se det som en

fortsättning av "rosornas krig" inom partiet?

Herr talman! För folkpartiet är det självklara syftet med en aktiv regionalpolitik att även uppmuntra till lokala initiativ. Det finns många duktiga människor med goda idéer, även i våra skogslän. Under valrörelsen träffade jag ett äkta par i Vindelgransele i Västerbotten, som driver en bokföringsbyrå. De hade fullt upp med jobb. Det rådde alltså ingen brist på arbetsuppgifter. Däremot fanns det en rad andra brister och hinder – t.ex. brist på goda/tillgängliga kommunikationer vad gäller både tåg och flyg, brist på bra vägar och brist på service från postverket, med ofta förekommande förseningar. Det fanns många brister inom kommunikationssektorn.

Förutsättningarna för att driva en affärsverksamhet ointetgörs oftast på grund av nämnda hinder. Otillräckliga väganslag, allt mer av tung trafik och övervältrandet av godstrafik från ett sviktande järnvägsnät har både bildligt och praktiskt satt djupa spår i vägnätet. Underhållet har försumrats i årtal, och skadorna verkar vara oreparabla.

Vem tar det samlade politiska ansvaret för även dessa frågor som djupt berör regionalpolitiken? Här bollas ansvaret mellan departementen. Regeringen vill inte se behovet av en helhetsbild.

Sammanfattningsvis konstaterar jag att den socialdemokratiska regeringens aktiva insatser för att hindra utflyttningen från inlandet saknas. Skattetrycket måste minskas framför allt i glesbygdskommunerna. Men i stället har socialdemokraterna efter övertagandet av regeringsmakten både höjt skatter och tagit fram 151 nya skatter, vilket innebär att även inlandet drabbas.

Det är nödvändigt att vi får sänkta skatter, inte minst för att attrahera nyckelpersoner – ekonomer, ingenjörer, lärare samt läkare och annan sjukvårdspersonal – till skogslänen. Inte enbart marginalskatterna utan även kommunalskatten och statsskatten blir sammantagna alltför oöverstigliga tröskelvärden när det gäller att stimulera till inflyttning till glesbygden. Löntagarfundsavgifterna måste avskaffas, så att kommuner och landsting i stället kan använda skattemedlen till den vård och omsorg som skatterna är avsedda för. Det får inte vara dyrare att bo och leva i Norrlands inland än i övriga delar av landet. Vi i folkpartiet vill få till stånd en omläggning av regionalpolitiken. Vi vill ha en mobilisering, där inlandets överlevnad blir ett riksintresse. Människorna i skogslänen är värda den omtanken. Det är vad som behövs för att visa att det finns någon sanning bakom talet om att hela Sverige skall leva.

Anf. 4 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! En viktig del av riksdagsarbetet består i att förmedla de regionala problem som man tycker bör uppmärksammas på riksnivå. Det är viktigt, men man får för den skull inte glömma helheten. Grundläggande för utvecklingen i den egna regionen är ju att det går bra för nationen Sverige. Den ekonomiska politik som förts sedan 1982 av den socialdemokratiska regeringen har inneburit att det i denna hösts allmänpolitiska debatt inte talas så mycket om arbetslöshet. Det största arbetsmarknadspolitiska problemet börjar i stället bli bristen på arbetskraft. När t.o.m. länsarbetsnämnden i Norrbotten börjar tala om besvärliga flaskhalsar då det gäller att få

arbetskraft till vissa sektorer i denna av arbetslöshet tidigare så hårt drabbade region, är det förståeligt att dagens regionalpolitiska debatt har helt andra utgångspunkter än vad som brukar vara vanligt.

Det betyder inte att vi inte skulle behöva föra en regionalpolitisk debatt i dag, tvärtom. I denna goda konjunktur är ju förutsättningarna större när det gäller att ta itu med de regionala obalanserna i vårt land.

Vissa satsningar på järnvägskommunikationer och högskoleutbildningar i det inre av Mälardalen och Bergslagen skulle exempelvis kunna bidra till att minska expansionstrycket i Storstockholm och ge storstaden en chans att klara bl.a. bostadsförsörjningen och vissa trafik- och miljöproblem.

Därför är det angeläget att så snart som möjligt starta projekteringen på vissa delar av Mäljarbanan, som riksdagen uttalade sig för i juni i år. För att få en jämnare investeringstakt i Stockholmsområdet bör delinvesteringar göras som knyter samman högskolestäderna Eskilstuna, Västerås och Örebro. Därmed skapas förutsättningar att göra det inre av Mälardalen och Bergslagen till en utvecklingsregion, som bättre kan minska trycket på Stockholmsregionen.

Som Ulla Orring sade är kriteriet på en utvecklingsregion att den är kunskapsstätt och sammanbunden med snabba och täta kommunikationer. I den bok som Ulla Orring nämnde, *I framtidens kölvatten*, talas det om fem utvecklingsregioner. Det finns möjligheter att skapa fler utvecklingsregioner. Det inre av Mälardalen och Bergslagen är en sådan region, genom satsningar på snabba kommunikationer mellan de tre högskolestäderna.

Med tanke på att Ulla Orring sade att det saknas en strategi för regionalpolitiken verkar hon mycket uppgiven när det gäller det egna länet. I andra län tar man initiativ för att med utgångspunkt i utvecklingsorterna knyta samman regionen med snabba kommunikationer. Detta kan också gälla Umeå i Västerbottens län och inre Norrland, liksom i mitt län det inre av Bergslagen med Bergslagspendeln. Detta är mycket viktigt för att man på länsnivå skall uppnå det fina samspelet mellan de kommuner som har tillgång till högskoleutbildning och forskning.

Jag fann ingenting i Ulla Orrings anförande som skulle kunna innebära lösningar på problemen i inre Norrland. Skattesänkningar är absolut inte någon lösning som speciellt skulle gynna inre Norrland.

Den bärande tanken med Mäljarbanan är att den – tillsammans med andra kommunikationsinvesteringar i inre Mälardalen – dels skall bidra till att förstärka triangeln Eskilstuna–Västerås–Örebro och utvecklingsmöjligheterna där, dels skall ge effektiva förbindelser med Stockholm och västerut med Göteborg.

Alla är i dag positiva till Mäljarbanan: SJ-ledningen, banverket, regeringen och riksdagen, enligt uttalandet i juni i år. I avvaktan på att Mäljarbanan blir genomförd borde trafiken på den aktuella sträckan så långt det är ekonomiskt möjligt redan nu ordnas enligt Mäljarbanekonceptet. I detta läge har SJ-regionen i Örebro dragit in tåg på sträckan Örebro–Västerås och förlängt restiderna för resenärer från Örebro. Arboga och Köping genom ett 20 minuter långt tågstopp i Västerås. Därmed tar man bort ett resandeunderlag som redan finns. Det är en synnerligen märklig åtgärd, som snarast måste rättas till.

Länstrafikbolagen börjar i allt större utsträckning engagera sig i en lokaltrafik på järnväg, så även i Västmanlands län. Det är bra, men det kan uppstå underliga trafiklösningar, som på Mäljarbanesträckan Västerås—Arboga. På denna sträcka borde trafiken helt skötas av SJ, enligt Mäljarbaneförslaget. Det skulle stämma med den kraftfulla regionalpolitik jag nämnde inledningsvis. Men nu kan det inträffa att SJ drar in tåg och motiverar det med att länstrafikbolaget svarar för att det ändå blir en viss täthet i trafiken. Det är knappast en konkurrenskraftig uppläggning av järnvägstrafiken, om man tvingas byta från tåg till buss bara för att det råkar finnas en länsgräns som skall passeras. Jag tror att det finns anledning att göra en översyn av samordningen mellan SJ och lokaltrafiken, nu när allt fler länstrafikbolag aktualiserar lokal tågtrafik.

Miljöaspekter spelar en allt större roll när vi skall fatta beslut. Det är inte minst årets valutgång ett uttryck för. En utbyggd Mäljarbana kommer att påverka färdmedelsvalet. Det beräknas att andelen tågresande bland pendlarna ökar från 12 % till 26 %. En överströmning av bilpendlare blir en av fler viktiga miljövinster med Mäljarbanan.

Låt mig till sist säga några ord om sysselsättningen i Västmanland. Västmanland tillhör de län som under en följd av år genomgått kraftiga strukturella förändringar. Jag behöver bara nämna gruvorna och stålkrisen. Länet har också sedan 1970 årligen haft sjunkande befolkningstal. Nog kändes det oroande i början av detta år, när det i en liten kommun som Skinnskatteberg, med drygt 5 000 invånare, varslades om nedläggning av 340 arbetstillfällen. I relation till Stockholms invånarantal motsvarar det ca 50 000 jobb. Det är desto mer glädjande att kunna konstatera att Skinnskatteberg, genom industriverkets beslut på tisdagen i denna vecka, får ca 150 nya jobb då Mäljarply beviljats lokaliseringstöd och kan börja en verksamhet i de lokaler som Swanboard Masonite AB nu lämnar. På en annan liten ort i länet, nämligen Morgongåva, lade det finskägda Svenska Rosenlew för några månader sedan ned sin tillverkning av skördetröskor, vilket fick till följd att 200 personer blev arbetslösa. I dessa lokaler har hittills 45 nya jobb skapats.

Det känns tillfredsställande att det i tider av högkonjunktur med en stark samhällsekonomi går att finna konstruktiva lösningar på strukturförändringar, som i en annan situation skulle ha inneburit katastrof för två små samhällen.

Vid Supra i Köping lades ammoniakfabriken ned för ett år sedan. Nu står företaget inför nedskärningar med ytterligare 100 personer. Även om gödselmarknaden är i krympande, tycks det dessutom som om Norsk Hydro har stora svårigheter att klara importkonkurrensen. En fråga som kanske skulle uppmärksammas är om inte Sverige, bl.a. av beredskapsskäl, borde ha en inhemsk produktion av handelsgödsel.

Västmanland är fortfarande landets mest industrialiserade län. Det som ibland kan upplevas som en hotbild inför framtiden är att denna industri i allt högre grad styrs av beslutsfattare utanför vårt lands gränser. Det gäller viktiga företag som Asea Brown Boveri, Metallverken, Wirsbo Bruks AB, Supra m.fl. Att företagsledningarna finns i andra delar av världen ökar inte tryggheten, men understryker vikten av att vi får till stånd ett concernfackligt inflytande över gränserna.

Det är inte minst mot denna bakgrund angeläget att investeringarna i Mäljarbanan kan påbörjas så snart som möjligt. Tillgången på bra utbildning och goda kommunikationer är den bästa garantin för en bra framtid i det inre av Mälardalen och Bergslagen.

Anf. 5 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Den svenska ekonomin har under socialdemokratins regeringsinnehav genomgått en stark förbättring. Sysselsättningen har ökat och arbetslösheten minskat, också i skogslänen.

Sverige har fått balans i sina utrikesaffärer, och det stora budgetunderskottet är ett minne blott. Samtidigt har inflationsbekämpningen varit framgångsrik, och investeringarna – framför allt i industrin – har ökat kraftigt.

Denna positiva utveckling har dock kommit olika snabbt till olika delar av landet. Våra storstadsområden och universitetsorter drog som vanligt först nytta av de bättre tiderna, med befolkningstillväxt och sysselsättningsökning som resultat. Sist kom turen till Norrlandslänen.

Herr talman! För att kunna åstadkomma en mer rättvis, likartad och någorlunda samtidig utveckling i hela landet, behövs riktade statliga insatser, framför allt i skogslänen.

I strävan att åstadkomma en utjämning har samhället de senaste 25 åren utvecklat regionalpolitiska stödformer av olika slag. En fördelning av pengar och andra resurser från gynnade till missgynnade regioner i vårt land har inletts.

Herr talman! Det regionalpolitiska arbetet har varit inriktat på att långsiktigt och uthålligt lyfta landets utsatta regioner och förbättra deras näringslivsmiljö. Fortfarande gäller det att höja dessa regioners attraktionskraft och att öka deras konkurrenskraft. För att åstadkomma detta har den socialdemokratiska regeringen gjort stora satsningar på förbättrade kommunikationer, ökad tillgång till högre utbildning, kunskap och kompetens, ny teknik, riskvilligt kapital för utvecklingsinsatser och på andra faktorer som är avgörande när ny sysselsättning skall skapas.

Herr talman! Resultaten börjar visa sig. Sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde i oktober 1982 har drygt 24 000 nya jobb skapats genom regionalpolitiska satsningar. Men därmed är inte de regionala problemen lösta.

Många hot och utmaningar återstår. De starka koncentrationsskapande krafterna arbetar alltid för centralisering, och många faktorer missgynnar fortfarande skogslänen. Mycket talar för att effektiva styrmedel måste till för att bryta det privata kapitalets stora intresse för några få, starkt överhettade regioner i landet.

Herr talman! För skogslänen utgör en väl fungerande offentlig sektor en nödvändig förutsättning och plattform för en framgångsrik regional utveckling. I dag är denna sektor hårt pressad, inte minst i mitt hemlän Gävleborg.

Landstinget och kommunerna har solidariskt bidragit till den nödvändiga saneringen av landets ekonomi. Detta har inte kunnat ske utan stora ekonomiska uppoffringar, som nu tenderar att bli övermäktiga.

Mest pressad är landstingets situation. Fonderna är tömda och likviditeten har över lag sjunkit till den lägsta nivån hittills. Samtidigt finns många

angelägna områden som kräver snara insatser.

Äldreomsorg och åtgärder för handikappade, ett latent och stort behov av mer personal, förnyelse av sjukhusbeståndet, hälsocentraler och omsorg om de psykiskt utvecklingsstörda är exempel på sådana angelägna områden.

Ett annat exempel på den offentliga sektorns trängda läge är försäkringskassans stora problem. Den brottas med ekonomiska svårigheter som gör det omöjligt att inom rimlig tid klara handläggningen av det starkt växande antalet ärenden. Väntetider på över ett år är inte ovanliga. Trots det tvingas kassan – av ekonomiska skäl – att säga upp folk. Detta är orimligt.

Herr talman! Enligt min mening finns det nu – mot bakgrund av rikets goda ekonomiska läge – möjligheter för statsmakterna att på ett helt annat sätt än hittills under 1980-talet ge ett utökad stöd till nödvändiga socialpolitiska förbättringar, främst i utsatta regioner.

Goda kommunikationer är en annan viktig förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik. Det är därför med tillfredsställelse vi från Gävleborg har noterat regeringens höga prioritering av snabbtågsförbindelsen Stockholm–Sundsvall. Tillsammans med en fortsatt upprustning av norra stambanans sträckning genom vårt län och vidare norrut och ett fortsatt ambitiöst investeringsprogram i länets vägnät, innebär detta mycket för att förbättra förutsättningarna för en expansion av länets näringsliv.

Bra utbildningsmöjligheter är en annan grundläggande förutsättning för en god näringslivsutveckling. Också här pågår ett viktigt uppbyggnadsarbete med sikte på att höja kompetens och slagkraft i länets företag. Gävleborgs egen högskola har de senaste åren fått betydligt utökade resurser för att möta de snabbt växande behoven. Men satsningen på en näringslivsinriktad högre utbildning i Gävleborgs län befinner sig fortfarande i ett inledningsskede. Fortsatta satsningar är nödvändiga. Utbyggnad av den högre utbildningen är den kanske viktigaste näringspolitiska uppgiften under de närmaste åren.

Herr talman! Sverige är troligen det land i världen som har den mest utvecklade välfärden. Med rätta hyser vi stolthet över detta. Men välfärden måste fördelas rättvisare över landet än som nu är fallet. Ett av de viktigaste instrumenten härför är en väl fungerande regionalpolitik.

Utöver det rena rättviseskälet finns det också en annan orsak till en mer rättvis fördelning över landet av arbete och välfärd. I tider av full sysselsättning – ja, på många viktiga områden råder i dag brist på arbetskraft – är det angeläget att landets alla resurser tas till vara.

Herr talman! Jag har i mitt inlägg försökt stryka under behovet av en väl fungerande regionalpolitik. Vi som bor i de mest utsatta delarna av landet ser med spänd förväntan fram emot nästa år, då den regionalpolitiska utredningen skall lägga fram sina förslag till en förbättrad regionalpolitik. Utredningens direktiv anger en mycket hög ambitionsnivå. Jag citerar: "De regionalpolitiska målen att alla människor – oavsett var de än bor i landet – skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö bör bibehållas". Herr talman! Detta är en hög och förpliktigande målsättning, men det är den enda rimliga!

Anf. 6 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Under valrörelsen ställdes frågan: Är krisen i Bergslagen över? Med Bergslagen menades då norra delen av Örebro län. Svaren

varierade naturligtvis beroende på vem som tillfrågades. Vi socialdemokrater i Örebro län anser att det är hög tid att tvätta bort krisstämpeln. Visst finns det fortfarande problem, ganska stora, framför allt i Hällefors och Ljusnarsberg. Men jag mötte i valrörelsen en stark tro på framtiden och en optimism som bådar gott.

Att den socialdemokratiska regionalpolitiken varit framgångsrik visar bl.a. valresultatet i Ljusnarsbergs kommun, där socialdemokraterna gick starkt framåt. Väljarna gav alltså den socialdemokratiska kommunledningen och den socialdemokratiska regeringens politik med beröm godkänt.

Problem finns, men nu känner vi dem och kan arbeta med dem. Det görs stora och aktiva insatser från berörda kommuner och från regionala organ, men det kommer också att behövas extra resurser även i framtiden. Den förändring av näringsstrukturen som skett och alltjämt sker ställer stora krav på olika regionalpolitiska insatser. Den tillväxt som den senaste tiden varit förbehållen storstadsregionerna bör kunna spridas och även ge en positiv utveckling i Bergslagen.

Kanske vi behöver marknadsföra oss bättre både i storstadsregionerna och i det övriga landet. För det måhända är som, enligt lokalpressen, en företagsledare sade när han nu under hösten invigde ett högteknologiskt företag i Ljusnarsberg: "För en stockholmare ligger det här ganska långt in i skogen och vi var rädda i början, men vi lärde oss snart att det finns annat än kolmilor och läppsnus härute. Och vi har blivit mycket väl mottagna. Kommunen har ställt upp på ett föredömligt sätt och vi har inte haft några svårigheter att hitta kvalificerad personal och vi är inte rädda längre."

För att vi i framtiden skall kunna utveckla Örebro län och utgöra ett realistiskt alternativ till storstadsregionerna är det framför allt satsningar på utbildning och förbättrade kommunikationer som behövs.

Högskolan i Örebro är i dag den största högskolan utanför universiteten. Högskolan har trots sin storhet en liten teknisk utbildning men ingår i Bergslagens tekniska högskola.

Som en fortsättning på de regionalpolitiska insatserna begärs nu för högskolan i Örebro en förstärkning med 53 årsstudieplatser.

De samverkansplaner som finns bygger på att det finns bra kommunikationer mellan de orter som tillhör Bergslagens tekniska högskola.

Vi vet att färre väljer att satsa på högre utbildning, om avstånden från hemorten är långa och kommunikationerna dåliga. Vi vet också, att om våra ungdomar väljer en högre utbildning på annan ort och kommunikationerna med hemorten är dåliga, så tunnas de sociala kontakterna ut och det påverkar intresset att flytta hem igen. Vi behöver våra ungdomar i länet, och därför är det viktigt att det finns både högre utbildning och goda kommunikationer i länet.

Örebro län har en central position när det gäller transporter, både på väg och på järnväg. En förstärkning av väg- och järnvägssnätet skapar goda förutsättningar för inlandets industrier. För en fungerande trafik är naturligtvis vägarnas standard av stor betydelse. Länsstyrelsen har utarbetat en länsvision för vägarna där man kraftigt poängterar att för att utveckla ett inlandsalternativ är det mest angelägna att ge en standardhöjning åt riksvägarna 50 och 60, den s.k. nord-syd-leden, och också förbättra Europavägarna E 3 och E 18.

Ett krav både från regionala myndigheter, men framför allt från Hällefors kommun, har varit pengar för att förbättra den s.k. Lokavägen, dvs. vägen mellan Hällefors och Karlskoga. Den vägen har stor betydelse för godstrafik och behövs också för att underlätta arbetspendling från Hällefors. Ombyggnaden och upprustningen är kostnadsberäknad till 45 miljoner kronor. I den s.k. Bergslagspropositionen beviljades 25 miljoner i en första etapp. Från Örebro län förutsätter vi nu att medel redan under innevarande budgetår anslås så att hela vägsträckan blir färdig, annars går den inte att utnyttja, varken för person- eller godstrafik.

Den stora ökningen av godstransporter på våra vägar har förutom trafikproblem och ökat vägslitage även medfört stora miljöförstöringar. Många av de regelbundna och långväga godstransporterna borde kunna överföras på järnväg.

I Örebro län vill vi därför utnyttja det centrala läge som Hallsberg har och fortsätta den satsning som redan har påbörjats med att göra Hallsberg till terminal för godstransporter. Det finns redan flera företag som insett det utmärkta läget och lokaliserat verksamheter dit.

Det arbete som nu pågår när det gäller Mäljarbanan och Svealandsbanan har ju bl. a. till syfte att utveckla de regioner som gränsar till Stockholmsregionen. Från Örebro län är vi positiva till en utbyggnad av både Mäljarbanan och Svealandsbanan, men vi är också allvarligt oroade över de diskussioner som tydligen pågår att endast bygga ut sträckorna Stockholm–Västerås och Södertälje–Eskilstuna, eller också att bygga en ring runt Mälaren.

Den indragning av antal tåg och den försämring av tågtidtabeller som SJ har gjort kan man tolka så, att SJ är intresserat av att antalet resenärer på sträckan Örebro–Västerås blir mindre. Vi tror att SJ, med vikande resandeunderlag som argument, vill slippa bygga ut sträckan Västerås–Örebro. Vi vill ha en fullständig utbyggnad av Mäljarbanan och Svealandsbanan. Sker inte det så förhindras en bra regionalpolitisk utveckling i Örebro län. Det finns också skäl att understryka att även statliga affärsdrivande verk måste ta regionalpolitiska hänsyn.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan sägas att för en bra utveckling av Örebro län krävs naturligtvis många insatser av skiftande slag. Men viktigast – åtminstone på sikt – är den satsning på utbildning och kommunikationer som vi vill göra och där vi också behöver samhällets resurser. Då kan vi glädja oss åt den Bergslagstid som kommer!

Anf. 7 JILL LINDGREN (mp):

Herr talman! Jag har valt bostadspolitiken som tema för mitt första anförande här i riksdagen. Även jag skall som representant för Stockholms stad ta upp problem och möjligheter från min hemmaplan, från motsatt synvinkel mot exempelvis Roland Sundgren och Ulla Orring, men med instämmande i mycket av problematiken.

Vi lär nu – enligt färsk statistik – tillbringa ända upp till 85 % av vår tid inomhus. Man kan diskutera lämpligheten i detta. Vi vet också att svenskarna behöver rekreation och att det finns anledning att öka vår tid i friska luften – om den nu är frisk – för vår hälsas skull. Men detta kan ju inte alla göra. Det finns alltså all anledning att noga studera boendeförhållandena

och boendets villkor – både de fysiska, de ekonomiska och de demokratiska.

Vi i miljöpartiet de gröna anser det vara ytterst viktigt att var och en har verkligt inflytande över sitt boende, vare sig man bor i bostadsrätt, egnahem eller hyresrätt i någon form, varhelst man bor. I detta sammanhang vill vi att lånereglerna för renoveringar – jämfört med reglerna för lån till ny bebyggelse – kraftigt förbättras. Äldre bebyggelse måste få finnas kvar dels för att hålla liv i stadskärnorna, dels för att människor skall kunna bo kvar i sina bostäder – hela livet ut om de vill. För närvarande är lånevillkoren för ombyggnad dåliga. Det blir billigare för husägaren att riva och bygga nytt, eftersom lånen gynnar nybyggande. Kommunerna är ofta alltför släpphänta och tillåter rivning i många fler fall än de borde, om man utgår från bevarandefilosofin. Dessutom tillåter byggtekniken nu högre exploateringsgrad. Det s.k. ROT-programmet för renovering, om- och tillbyggnad, som skulle hjälpa till att rädda gammal fin bebyggelse, driver i stället fram alltför omfattande ombyggnader. Kvar av det gamla blir oftast bara skalet, fasaden. Fullt användbara, ofta kvalitativt bättre köksskåp, mässingshandtag och spegeldörrar av solitt trä t.ex., byts ut. Samtidigt byts skafferier ut mot kyl- och svalskåp, vilket dessutom höjer energiförbrukningen. Omfattande utbyte av inredning och utrustning, även om den gamla varit fullt funktionsduglig och ofta t.o.m. föredragits av den boende, leder naturligtvis till högre boendekostnader. Detta leder i sin tur mycket ofta till att hyresgästen efter det att lägenheten renoverats, inte har råd att flytta tillbaka utan måste söka sig något billigare. Alternativet är att samma hyresgäst får bostadsbidrag. Notera då att de nya material man installerar i gamla lägenheter ofta har sämre kvalitet och kortare livstid än de gamla. Detta leder i sin tur till att bostaden får sämre kvalitet, både materiellt och i trivselhänseende, om hyresgästen inte kunnat välja bort ombyggnaden. En naturlig följd blir framtida ökat behov av reparationer osv. Det enda detta leder till är, som vi i miljöpartiet ser det, en accelererande kostnadsökning – i spiral – och illusoriska siffror om ökad tillväxt, genom höjning av bruttonationalprodukten, som med dagens ekonomiska synsätt felaktigt tolkas som höjd levnadsstandard.

När det gäller boendekostnader anser vi i miljöpartiet de gröna att bidragsgivaren inte skall styra användningen av bidraget. Därför vill vi byta ut bostadsbidraget mot ett bastillägg. Bastillägget skall baseras på inkomst och antal barn och torde väl även i fortsättningen användas som bostadskostnadstäckande tillägg där boendekostnaderna är höga – dvs. i tätorterna och storstäderna. Men den som har låg boendekostnad, exempelvis i glesbygden, där man i stället har höga resekostnader, kan då också få ett tillskott i hushållskassan och möjligheten att med detta bidrag täcka sina högre resekostnader.

Herr talman! Alla som bor i glesbygden åläggs – via skattsedeln – sten på bördan, eftersom de får hjälpa till att finansiera de höga boendekostnaderna i storstäderna till förmån för dem som har flyttat dit. Glesbygdsborna drabbas samtidigt av risken att förlora såväl sin lokala, kommunala som kommersiella service, eftersom underlaget krymper.

Trots den omfattande utlokaliseringen av statliga verk och myndigheter på 70-talet – med alla kostnader och resurser som lades ned på det – och trots det

regionala stödet blir koncentrationen till storstäderna allt större. Här, i och runt Stockholm och kanske framför allt mellan Stockholm och Uppsala, märks detta i allra högsta grad. Söder om Stockholm har man hittills klarat sig ganska bra.

Denna koncentration av företag till Storstockholm hotar emellertid att leda till asfaltering och exploatering av de grönytor som ännu finns kvar, och som har blivit allt viktigare. Stockholms närförorter, som fortfarande har en acceptabel boendemiljö, hotas av att få parkmarken bebyggd. Dessa ytterst välplanerade stadsdelar, med förträfflig balans mellan bostadshus, natur- och parkmark, affärer och annan service, hotas nu att helt förstöras på grund av trycket på bostadsmarknaden, som i sin tur är resultatet av att arbetsmarknaden här är överhettad.

Dessutom hotas även större "lungor" och rekreationsområden i området att asfalteras eller bebyggas. Ett praktexempel är det unika Hansta som rimligen borde göras till naturreservat, eftersom riksintressanta naturvärden annars skulle försvinna.

Vi måste också komma ihåg, herr talman, att de arbetsplatser som koncentreras till storstäderna alstrar fyra gånger så mycket trafik som bostäderna gör. Livsmiljön och livsvillkoren för storstadsbefolkningen försämras på detta sätt hela tiden. Det gör också situationen för glesbygdsbefolkningen av samma skäl, men på olika sätt.

Glesbygdsbefolkningens service försämras kraftigt. Skolor och annan kommunal service hotas av indragning. Storstadsbefolkningens livsmiljö blir oacceptabel på grund av överexploatering, trängsel, försämrad framkomlighet, dålig luft, buller och stress. Bostadsbristen ökar och ökar. Fortfarande talas det om att "vi skall bygga bort bostadsbristen". Hur skall vi kunna göra det när alla regler och villkor enbart stimulerar byggandet av fler industrier, kontor och andra inrättningar?

Nej, herr talman! Vi måste få klart för oss att det inte går att bygga bort bostadsbristen i storstäderna nu. Det går inte att göra det utan att de drabbas av vad jag – med en parallell till Vietnamkriget – kallar Song My-effekten. Song My var, som många av er minns, en by som USA ville rädda. Eftersom motståndaren var starkare måste man emellertid förstöra byn för att den inte skulle falla i vad som av amerikanerna ansågs vara fel händer.

I storstäderna riskerar invånarna nu att drabbas av att deras miljö helt asfalteras – i den välsignade goda avsikten att "vi måste bygga bort bostadsbristen". Samtidigt sprids vantrivsel, och pressen på invånarna ökar. Kriminalitet och sociala problem ökar i takt med att tiden och kraften för omsorg om varandra krymper. Även här får vi, vill jag påstå, en icke önskad tillväxt på grund av verkningslös regionalpolitik och bostadspolitik. Särskilt utsatta är – som vanligt – barn, ungdomar, gamla och andra mindre starka grupper.

I Stockholm saneras 1 200–1 500 små billiga lägenheter bort varje år genom sammanslagning, kontorisering och rivning. För att det skulle bli bättre balans mellan bostadsbyggande och kontorsbyggande i Stockholm infördes vad en del kallar "idiotstopp" för kontorsbyggande i Stockholm. Trots detta måste vi tyvärr konstatera att hundratusentals kvadratmeter kontorsyta även nu håller på att byggas i centrala delar av Stockholms stad.

Vi har exempelvis Globen med kringyta på 124 000 m² för företag av olika slag. Den ytan motsvarar 3 000 eller 4 000 enrumslägenheter, som skulle kunna gå till de ungdomar som hopar sig i bostadskön i Stockholm.

Vid Slussen bygger Landstingsförbundet nya kontor, hotell och konferenslokaler. Dess tidigare lokaler på 3 000 m² vid S:t Eriksgatan blir inte ens de några bostäder åt den behövande sjukvårdspersonalen som vänligen flyttar hit för att hjälpa till att fylla alla vakanta tjänster på våra sjukhus och andra vårdinrättningar. Nej, det blir nya kontor! Alltså fler kontor igen.

Vid Centralen ligger för närvarande norra Europas största byggarbetsplats. Byggs här bostäder då, måntro? Nej, det blir ytterligare fler kontor och bussterminal. Men varför – om nu kontoren behöver flyttas till nya lokaler – görs inte gamla kontor till bostäder? Har vi inte kunnandet? Har vi inte materialen? Har vi inte pengarna? Eller har vi inte kommit på att det går? Jag, herr talman, är rädd att det är viljan som saknas. Nej, bostadsbristen kan inte byggas bort. Den kan bara planeras bort – omfördelas bort – inom befintlig bebyggelse!

Vi måste från och med nu ändra lånevillkoren och reglerna för byggandet. Svensk byggnorm håller på att omarbetas och då behövs också framsynta krav för ett resursbevarande och energieffektivt samhälle.

Vi har från rekordåren på 60-talet – när man försökte bygga bort bostadsbristen förra gången, genom det s.k. miljonprogrammet – en rad s.k. sjuka hus som vållar mycket lidande och extra kostnader för många människor i dag. Detta får inte hända igen.

Vi får inte heller förstöra utomhusmiljön eller asfaltera naturmarken nära bostäderna. Både unga och gamla behöver den för sin fysiska och mentala hälsa. Man skall kunna bo och leva i hela Sverige och även i centrala delar av storstäderna utan att bli sjuk av dålig miljö. Det måste därför löna sig att varsamt rusta upp och bevara äldre bebyggelse.

Vi måste anpassa vårt bostadsbestånd till kunskapen om morgondagens krav och vetenskapen om ekosystemets ramar. Detta är en utmaning som vi i miljöpartiet gärna tar oss an, tillsammans med samhällets alla krafter.

Nya hus skall anpassas för förnybara el- och värmekällor. Det måste äntligen bli stopp för installation av direktverkande el vid bostadsbyggandet. Möjlighet att använda biologiska bränslen behövs i beredskap i alla hus, liksom utrymmen för källsortering av sopor. Placering av husen så att vind och sol gynnar energisparande skall tas med i planeringen och även allehanda experimentbyggnader måste prövas för vidareutveckling av framtidens bostadsbyggande.

Det finns redan nu – trots hårt, konservativt motstånd i kommunerna – flera s.k. ekobyar i landet. Jag kan exempelvis nämna Dalby i Lunds kommun och Tuggelite i Karlstad. På dessa ställen har envisa miljövänner i social gemenskap visat hur man kan bygga och bo – med brukarinflytande och fördelning av gemensamma arbetsuppgifter

- energisnålt
- med egna odlingar
- med gemensamma daghem och gästutrymmen, klubbrum osv.
- byar som inte producerar avfall, där återanvändningen satts i system
- byar med social gemenskap och trygghet för dem som bor där.

Detta, herr talman, är början till morgondagens samhälle, den anpassning till naturens lagar som vi både kan och måste göra och som vi kommer att finna ger oss inte lägre levnadsstandard, utan kraftigt höjd livskvalitet och ett gott samvete för att vi inte gör av med mer resurser än vad vi behöver och för att vi lämnar ifrån oss ett samhälle till våra barn och barnbarn som vi kan vara stolta över.

Anf. 8 SYLVIA PETTERSSON (s):

Herr talman! Låt mig i den här allmänpolitiska debattens sista timme få ägna några minuter åt kulturen och samtidigt något beklaga att det till synes stora intresset för de här frågorna under valrörelsen inte har hållit i sig hos övriga partier så pass att man har ansett sig behöva fortsätta att föra den här debatten i dag.

Kulturen har länge haft svårt att få en plats på den politiska dagordningen som svarar mot dess betydelse. Men det har börjat ändra sig. Under de allra senaste åren har positionerna flyttats fram. Vi har fått nya museer, teatrar och orkestrar runt om i landet, och en bred amatörverksamhet har utvecklat sig inom folkrörelser och föreningar. Lägg därtill den ungdomliga musikämbalans, de många körerna och arbetarspelen.

Allt detta ser vi som tecken på en mycket glädjande utveckling, eftersom kulturen berikar människan, ger henne överblick, ökar förståelsen mellan då och nu och hjälper henne att skaffa sig redskap att forma framtiden.

I den nyligen avslutade valrörelsen kom kulturfrågorna bättre till sin rätt än tidigare – bl.a. gavs de i det socialdemokratiska valmanifestet en egen rubrik. Det innebär att vi under den kommande valperioden kommer att prioritera kulturfrågorna. Och det kan vi göra därför att vi känner stödet från allt fler som engagerat sig i kulturpolitiken.

Vi tolkar valresultatet så att vi har fått stöd för vårt förslag att under kommande treårsperiod förstärka den statliga kulturbudgeten med 300 milj. kr. Det, herr talman, är den största satsning som någonsin gjorts på en gång på kulturen i Sverige.

Främst på fyra områden skall resurserna användas:

- för att främja förnyelse och utveckling, särskilt när det gäller barn- och ungdomskulturen,
- för att engagera fler människor,
- för att sprida kulturen i hela landet samt
- för att förbättra konstnärernas arbetsvillkor.

Vi skall försätta med att förbättra och utveckla det kulturstöd som har formats under den senaste tioårsperioden. Men eftersom vi är övertygade om att kulturens kraft är verksam inte bara i samband med livets festliga tillfällen utan också i människors vardag, vill vi mer än hittills inrikta oss på att söka vägar och verktyg för att forma en kulturpolitik med möjlighet för människor att utöva kultur mer än att konsumera.

Här skulle jag vilja peka på två områden som är särskilt viktiga: dels kultur i arbetslivet, dels studieförbundens kulturverksamhet. På båda dessa områden har det nämligen visat sig att man lyckats nå grupper som tidigare inte i rimlig omfattning fått del av samhällets satsningar på kulturområdet.

Socialdemokratins kultursyn bygger på grundtanken att kulturell jämlikhet är lika angelägen som ekonomisk och social jämlikhet. De växande förväntningarna på kulturområdet måste därför enligt vår uppfattning mötas genom att fler engageras och får känna ansvar för kulturlivets utveckling.

Därför innebär vår satsning på kulturområdet också att fler människor uppmanas att ta det första steget. Så förunderligt väl fungerar det ju i de flesta fall att den som en gång börjat läsa böcker fortsätter med det – ofta hela livet. Och den som en gång upptäckt den kraft som musiken, teatern och konsten kan ge, kommer att söka nya upplevelser – ständigt.

På ett flertal områden kan åtgärder vidtas för att få fler att medverka. Den breda amatörverksamheten inom folkrörelser och föreningsliv kan spela en viktig roll för att stimulera fler att ta första steget.

Första steget kan med fördel tas redan i förskolan. Därför bör barn i förskolan ges rika tillfällen till skapande verksamhet och erbjudas komma i kontakt med ett levande kulturliv. I det pedagogiska programmet för förskolan får kulturen glädjande nog stort utrymme. Nu återstår att bevaka att kulturen framöver får en framskjuten plats inom barnomsorgen.

Kultur i skolan har hunnit bli ett begrepp och är nu en viktig del i vår kulturpolitik.

Det ligger ett egenvärde i att vår allmänna skola skall vara så bra att alla vill ha sina barn där, och vi tror på att kulturen härvidlag kan spela en viktig roll.

Människans vardag kommersialiseras alltmer – mot det kan skolan ge barn och ungdomar kulturella motbilder. Besök på museer, konserter och teaterföreställningar samt film och konst skall ingå i skolarbetet, från lågstadiet upp genom gymnasieskolan. Skolan bör knyta kulturarbetare till sig, så att barnen tidigt får träna sig i eget skapande.

Den mycket framgångsrika satsningen på kultur i skolan skall därför fullföljas och utvecklas.

Herr talman! Nya impulser har nått oss utifrån genom TV, film och andra medier samt genom att många svenskar besöker andra länder – men främst genom de senaste decenniernas invandring. Och det svenska samhället har förändrats.

Vid sidan av den svenska kulturen lever i dag i Sverige en lång rad andra kulturer. Det är av stor vikt att vi både är medvetna om de kulturella skillnaderna och visar respekt för varandras särart. Kulturen är till sin natur internationell och gränsöverskridande. Många kulturkrockar blir som bekant snart accepterade som nya "svenska seder".

En sak står fullkomligt klar: Det finns all anledning för oss att även framgent slå vakt om det nya mångkulturella Sverige som på så många områden har berikats genom de människor som av olika anledningar har sökt sig till vårt land.

Mest konkret kan vår solidaritet komma till uttryck genom samhällets fortsatta stöd i olika former – till invandrarorganisationernas kulturverksamhet, till litteratur på invandrarspråk, till hemspråk m.m.

Kulturmiljövårdens ställning har stärkts under en följd av år. Av särskilt stor betydelse var vårriksdagens beslut, som innebar både förbättrade ekonomiska resurser och bättre redskap att förverkliga våra ambitioner att skydda och bevara värdefulla kulturmiljöer – bebyggelseområden såväl som

odlingslandskap. Det finns all anledning att fortsätta på den inslagna vägen.

Kulturlandskapet har förändrats genom införande av nya metoder i jordbruket, gamla industrimiljöer har fått lämna plats för nya av ett helt annat slag, vårt boende har förändrats och påverkat samhällsstrukturen.

Den här snabba förändringen föder behov av förankring i hembygden – och det gäller långt ifrån bara bland dem som bor där de vuxit upp som barn, det gäller i hög grad även bland människor i storstad, inflyttade från andra delar av Sverige eller från andra länder.

Det kan vara så att det i storstadsområdena, där inflyttningen varit stor, är särskilt viktigt att främja kunskapen om gångna tider för att nå ökad gemenskap och hemkänsla i den nya kommunen.

Kunskapen om det förflutna kan också vara en förutsättning för att vi skall kunna bidra till en bra samhällsutveckling. Om vi inte vet varför vårt samhälle i dag ser ut som det gör, kan vi inte skapa ett bättre morgondagens samhälle. Kulturminnen och fornlämningar kan i den här processen kasta ljus över sammanhangen bakåt i tiden.

Herr talman! Vi socialdemokrater har alltså bestämt oss för en satsning på kulturen, och vi vill främja kultur som kan utövas framför sådan som bara konsumeras.

Vi vill uppmuntra ett samarbete mellan professionella kulturarbetare och amatörer, för det är i mötet mellan entusiasmen och kunskapen som det ofta händer spännande saker – eller som Siv Arb har uttryckt det: Det är på vägen över bron, inte vid dess fästen, som paradoxerna möts och dialogen börjar.

Herr talman! Vi vill förstärka statens insatser på en rad områden, och vi kommer att fullfölja arbetet med kultur i skolan och på arbetsplatserna. Och vi gör det för att vi tror på kulturens betydelse för utvecklingen av vårt samhälle. Vi tror att ett vitalt och levande kulturliv ger kraft och framtidstro. Vi tror att kultur i människors vardagsmiljö kan stärka och utveckla den sociala gemenskapen.

Elisabet Hermodsson beskriver så här de andliga värdenas överlägsenhet – eller snarare det materiellas tillkortakommanden i livets viktiga skeden:

Vad befriar människan?
Nej, inte är det tingen
Prylar är ett satans bann
När man vill lyfta vingen

Herr talman! Här skulle jag egentligen sluta mitt anförande. Jag tänker inte starta någon bostadspolitisk debatt, men som "Stockholmslänare" kan jag inte tåga när jag hör Jill Lindgren beskriva läget i vår gemensamma hembygd. Jag känner inte igen mig.

Ute i landet har människor lärt sig att vara stolta över sin bygd, och jag vill som Stockholmslänare också kunna säga med stolthet i rösten: Jag är Stockholmslänare. Jag bor i en bygd som jag är stolt över.

Jag vill rätta en uppgift som Jill Lindgren lämnade. De regler som har införts för bostadsbyggande i Stockholms län främjar inte byggande av industrilokaler. Reglerna är till för att förhindra att byggande av industrilokaler tar resurser från bostadsbyggandet. Så ligger det till.

Anf. 9 JILL LINDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att industribyggande och kontorsbyggande tyvärr gynnas på bostadsbyggandets bekostnad hur reglerna än ser ut. Jag utgår från fakta.

Jag är född och uppväxt i Stockholms stad. Jag har sett utvecklingen under 44 år, det är så gammal jag är.

Jag är också stolt över Stockholm, och jag vill kunna vara det i fortsättningen också. Jag vill inte se en utveckling som är destruktiv. Det är det målet som jag arbetar för.

Vi måste se verkligheten och upptäcka att hur reglerna än ser ut behöver de ändras för att vi skall nå de mål som vi har satt upp för oss, nämligen en mer levande stadsmiljö med bostäder och arbetsplatser i balans.

Anf. 10 SYLVIA PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Det som Jill Lindgren säger, då hon påstår att hon utgår från fakta, är inte riktigt. Hon sade bevisligen att reglerna gynnar byggande av industrilokaler, och det är inte rätt.

Reglerna gynnar bostadsbyggandet, och reglerna har också gjort att det på senare år har byggts fler bostäder i Stockholmsområdet än åren dessförinnan.

Anf. 11 JILL LINDGREN (mp) replik:

Herr talman! T.o.m. fastighetsborgarrådet Mats Hulth konstaterar att kontoriseringen sprider sig. Det går tyvärr inte att återställa kontoriserade lägenheter till bostäder därför att reglerna är sådana som de är. De ansvariga i Stockholms stad har uppenbarligen problem med detta. Därför måste riksdagen och regeringen hjälpa till att lösa dessa problem.

Det är klart att den starka inflyttningen också är ett stort problem. Även den måste vi göra någonting åt. Det kan vi exempelvis göra genom att sänka arbetsgivaravgifterna i glesbygden, vilket miljöpartiet föreslår.

Anf. 12 PAUL CISZUK (mp):

Herr talman! Låt mig först livligt instämma i vad flera talare under förmiddagen har anfört om behovet av en regionalpolitik och behovet av järnvägskommunikationer.

Sedan vill jag säga något om vårt försvar.

Den gröna vägen syftar till ett humanekologiskt samhälle i fred, men i vårt fredsprogram finns naturligtvis också riktlinjer för hur vi menar att vårt försvar skall byggas upp. Det handlar då om totalförsvar – inte bara militärt försvar. Sverige är värt ett starkt försvar. I dag är det svagt.

Totalförsvaret blir aldrig starkare än sin svagaste länk – oberoende av hur många JAS-plan vi bygger. Civilsamhällets sårbarhet är den svaga länken.

Vi har i stort sett vidmakthållit och tekniskt utvecklat ett militärt försvar med utgångspunkt i andra världskriget och det kalla blockkriget. Samtidigt har vårt samhälle genom centralisering och storskalig energi- och livsmedelsförsörjning utvecklats till något som är hart när oförsvarligt. Sabotage mot några transformatorstationer kan ögonblickligen lamslå landet. Hot mot Barsebäck kan tvinga oss att avträda Skåne ett tusen gånger snabbare än vi vann det. Brist på importerade drivmedel stoppar livsmedelstransporter och

jordbruk. Vi kommer att kräla i stoftet för den som kan slå på strömmen eller förse oss med dieselolja.

Vad göra?

Grundläggande är att bygga om samhället i riktning mot:

- mångfald i energiförsörjningen
- minskat transportberoende
- lokal produktion av baslivsmedel och bränsle.

Det gröna samhället skall bli försvarligt med hänsyn till kommande generationer men även bli försvarbart mot yttre angrepp genom en kombination av:

- militärt försvar
- civilförsvar
- beredskap för civilmotstånd.

Hittills har vi haft försvarsdebatter och utredningar som mest handlat om det militära försvaret. Visst gör Civilförsvarsförbundet, överstyrelsen för civil beredskap och många andra ett aktningvärt arbete, men får de tillräckligt stöd politiskt och massmedialt? Det militära försvaret i det gröna Sverige bör ses som en avdelning av en internationell polis med uppgift att vara fredsbevarande i vår del av världen.

Vad kan då hota freden här? Man målar upp hotbilder utifrån alla de rustningar som finns och motsättningar mellan öst och väst. Kanske har detta ännu någon relevans i dag, men sannolikt inte på 2000-talet – och vi bygger ju försvar för den tiden. Hotbilden då kan vi bara gissa. Kanske är det då folkvandringstid igen, så att u-ländernas många människor börjar vandra mot Europa för att rättmätigen hämta hem vad vi med krämarkolonialism har tagit från dem! Hur skall vi möta dem? Knappast med pansarbrigader – hellre med den goodwill vi tidigare förvärvat genom bistånd. I vart fall är det fel att i försvarsplaneringen utgå från 70-talets hotbild. Låt oss i stället satsa på säkra kort som

- robust samhälle,
- utbildning i civilmotstånd och
- internationell mänsklighet.

Försvarsbeslut inför de närmaste åren måste sikta på en sådan omstrukturering samtidigt som vi inte genom snabba förändringar sprider osäkerhet och inbjuder till angrepp. I denna omstrukturering måste vi engagera alla människor.

Vi för fram begreppet samhällstjänst, som bör omfatta alla män och kvinnor. Vad det gäller är att ge värnplikten ett annat innehåll – ett innehåll som känns meningsfullt. Då bör där finnas valfrihet. Där bör kunna ingå allt arbete som syftar till det robusta och försvarbara samhället. Utbildningstiden kan inte vara alltför kort, för det är mycket som bör ingå. Vi skisserar på en allmän del, omfattande:

- civilmotstånd och självskydd,
- föräldra- och samlevnadsutbildning samt
- hälsofostran och egen vård.

Sedan kommer specialfack som:

- vapentjänst,
- civilförsvar,
- psykologiskt försvar,
- ekonomiskt försvar och
- mänsklig omsorg.

Nu talar man om kris i försvaret: vi har inte råd med tillräcklig utbildning av värnpliktiga, teknologin måste prioriteras. ÖB ställer oss inför valet att antingen avveckla armébrigader och regementen eller lägga till mera pengar. Men borde det inte finnas en tredje väg? Kan man inte ge våra landskapsregementen en stor uppgift inom hemvärn, civilförsvar och utbildning i civilmotstånd, organisation av landskapets försörjning med energi och livsmedel och så småningom ansvar för en utvidgad samhällstjänst? Naturligtvis behöver vi under de närmaste åren ett relativt starkt gränsskydd och militärt kuffförsvar. Sannolikt bör detta prioriteras på bekostnad av armébrigader med besvärlig mobiliseringstid.

Avslutningsvis, herr talman: Låt oss alla ta ett ansvar för försvaret. De människor som arbetar inom försvarsmakten måste känna att landet är försvarbart och att vi alla medverkar, vare sig det sker genom blöjbyte, elektroniks-service eller ålning medelst hasning.

Anf. 13 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag vill ta upp några områden, som bl.a. ur regionalpolitisk synpunkt är viktiga för mitt hemlän, Jämtlands län. Under valrörelsen var det särskilt en stor och viktig fråga som vi i centern ägnade oss åt. Det var vägfrågan.

Innan riksdagen i våras beslutade om den närmaste framtidens inriktning på trafikpolitikens område och fördelning av vägpengar till olika trafikområden hade en hel del hänt i Jämtlands län i vägfrågan. Från olika håll ordnades uppvaktningar och påtryckningar via skrivelser. Vi hade personliga samtal med representanter för vägmyndigheterna, samtal vars innehåll inte minst var riktat till det ansvariga departementet och dess minister. Slutligen hade vi besök av trafikutskottet. Ledamöterna fick på ort och ställe själva erfara hur vägsituationen är i Jämtlands län.

Men varken information eller självupplevelse hjälpte. Det hela resulterade i stort sett i ord fulla av välmening och förståelse. Men vi fick inte välbehövligen medel.

Så några fakta om vägförhållandena i Jämtlands län. Det är bara 53 % av länets vägar som har beläggning. Medeltalet för landet är 70 %.

En tredjedel av länets vägar har tjälrestriktioner under i genomsnitt två månader per år. Vad det innebär för skogsnäringen att inte kunna få virke fraktat från avverkningsplatser till sågverk och liknande anläggningar bör var och en begripa. Åkarna i de dåliga vägarnas län, Jämtlands län, kan dessutom visa upp sönderskakade fordon. De kan också redovisa höga reparationskostnader på grund av dåliga vägar.

50 broar i länet klarar inte EG:s bruttoviktsbestämmelser, och 40 % av hela brobeståndet i länet är undermåligt – dvs. 213 broar.

Det finns 450 km grusväg kvar i landets huvudvägnät – därav inte mindre än 240 km i Jämtlands län, alltså mer än 50 % obelagda huvudvägar.

I regeringskansliet kan man inte vara ovetande om behovet av rejäla satsningar på vägnätet i Jämtlands län. När det så eftertryckligt sägs från socialdemokratiskt håll att "Sverige går för fullt", vore det då inte på sin plats att se till att *hela* landet gör det? Jämtlands län hör ju också till Sverige! Ett viktigt villkor för att Jämtlands län skall få en chans att "gå för fullt" – eller i varje fall starta "förfulltgående" – är att vi får bättre vägar!

Ett steg i rätt riktning vore att vägverket fördelade de samlade resurserna mera rättvist. Men det hjälper inte särskilt långt, om inte själva basen breddas – dvs. att vägverket tilldelas mer pengar att fördela!

Hjälp till att få vägverket och regeringen att inse att Jämtlands län och människorna där är värda att få bättre vägar! Visa det i nästa anslagsomgång! Hela Sverige skall leva, har det sagts. Det målet måste ju också omfatta Jämtlands län, och bra vägar är utan tvivel grundläggande för ett levande län. Vid ett senare tillfälle kommer jag att ta upp jord- och skogsbrukets betydelse för vårt län.

Det är klart att ESO-rapporten har väckt stor oro även i Jämtlands län. Man kan fråga sig om rapporten är beställd av regeringen. Misstanken finns att det kan vara så.

Sedan vill jag peka på den oroande, förfärliga verklighet, herr talman, som många människor i Jämtlands län efter Tjernobylolyckan lever i.

Tror berörda myndigheter att Tjernobylnedfallet är något som försvinner efter bara ett par år? Nog måtte man väl känna till att det tar ca 30 år innan giftet "försvunnit".

Hur skall det bli för renskötande näringsidkare, fåregare och andra djurhållare i de smittade områdena i framtiden? Hur ser regeringen på framtidsmöjligheterna för oss som har drabbats av det radioaktiva nedfallet? Vi kan ju inte ta vara på älgkött och fisk, eller utveckla våra idéer om ökad odling av grönsaker, eller ta till vara och bearbeta bär och svamp osv.

Idéer, framåtanda och arbetslust har vi i Jämtlands län. Det visar inte minst aktiviteten vid vår förnämliga högskola. Som exempel vill jag särskilt anföra sektionen för ekoteknik, där man på ett genialt sätt förenar undervisning, forskning och utveckling i en integrerad enhet mellan elever, lärare och experter i samverkan med näringslivet – helt i enlighet med vad statsmakterna har efterlyst.

Vi kan och vi vill, vi som bor i Jämtlands län, men vi kräver en rättvisare behandling från statsmakten. Låt oss t.ex. få betalt för det vi producerar! 1 öre/kWh för vår producerade el-energi, kräver vi, liksom del i vinstskatten för den energi vi producerar.

Visst är detta bakvänt: staten får ca 500 milj. kr./år i energiskatt enbart från Ragunda kommun. Ragunda får ca 30 milj. kr./år i skatteutjämningsbidrag från staten. Här kräver vi en ändring! Vi arbetar själva för ett levande län, men vi vill ha ersättning för det vi producerar till rikshushållet.

Som avslutning på mitt lilla anförande om förhållandena i Jämtlands län vill jag citera Jämtlandssången, de allra sista raderna. Och nu är den stunden kommen som jag länge har sett fram mot, nämligen att jag får sjunga ett inlägg:

”Så tändom ånyo det hopp som våra fäder närt
för slit och mödor av fröjd och sol ett mått oss beskärt.”

Det var Jämtland som talade genom mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1988/89:13
21 oktober 1988

Meddelande om frågor

4 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1988/89:22 om ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner

5 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1988/89:10 om särskilda åtgärder med anledning av
algbloomning och säldöd

1988/89:Jo2 av Bengt Silfverstrand (s) och Maja Bäckström (s)

1988/89:Jo3 av Ulla Orring (fp)

1988/89:Jo4 av Lars Ernestam m.fl. (fp)

1988/89:Jo5 av Sven-Olof Petersson (c)

1988/89:Jo6 av Karl-Erik Olsson m.fl. (c)

1988/89:Jo7 av Lars Werner m.fl. (vpk)

1988/89:Jo8 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö (c)

1988/89:Jo9 av Kenth Skårvik (fp) och Leif Olsson (fp)

1988/89:Jo10 av Åsa Domeij m.fl. (mp)

1988/89:Jo11 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m)

6 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

den 20 oktober

1988/89:130 av Åke Selberg (s) till jordbruksministern om veterinärsituationen i Norrbottens län:

Distriktsveterinärernas situation i vissa delar av landet är mycket besvärlig.

I Norrbotten t.ex. är sju tjänster vakanta, vilket är helt otillfredsställande. De veterinärer som innehar de övriga tjänsterna får en omänsklig arbetsbörda, vilket i sin tur för med sig att de lämnar länet. I dag är situationen helt ohållbar.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga:

Vad ämnar statsrådet Hellström vidta för åtgärder för att förbättra veterinärsituationen i Norrbottens län?

Prot. 1988/89:13
21 oktober 1988

1988/89:131 av *Kaj Nilsson* (mp) till statsrådet Bengt Göransson om statsbidrag till naturskolor:

Meddelande om frågor

För att förbättra de ekologiska studierna för eleverna i grundskolan startades med början år 1982 ett antal naturskolor i landet. Merparten av barn i dag har inte tillgång till naturen, varför naturskolan i första hand fungerar som fältstudiecentrum även i lärarfortbildningen. Många kommuner har trots den utveckling som ägt rum vare sig naturskola eller anslag till resor till sådana anläggningar för kommunens skolelever.

Kommunernas besparingar har drabbat i lika hög grad exkursionsanslagen som lärobokanslagen. Statens och kommunernas satsningar för den obligatoriska skolan och gymnasieskolan är i dessa avseenden klart otillräckliga och otidsenliga. De statsanslag som fr.o.m. i höst ges till vissa projekt inom miljövårdsområdet kommer att beröra bara en liten procent av grundskolans elever och lärare.

Är skolminister Göransson beredd att låta statsbidrag utgå i likhet med det stimulansbidrag som staten givit för kultursatsningar i grundskolan och gymnasieskolan och att se till att kommunerna uppmuntras till lika stora satsningar?

1988/89:132 av *Kaj Nilsson* (mp) till utbildningsministern om ekologisk-teknisk utbildning i Kristianstads län:

Under en tidigare riksdagsperiod väcktes frågan om en ekologisk-teknisk utbildning inom ingenjörsskolan, dvs. gymnasieskolans fjärde och femte år, som på försök anordnas inom högskolan från den 1 juli 1988.

Behovet att lösa de ekologiska frågorna har sedan motionen lades fram blivit mer akut än någonsin. Ett aktivt sätt att lösa problemet på vore att ekologi och ekoteknologi förs in i den nya ingenjörsutbildningen, särskilt som kommunerna i Kristianstads län har en planerad försöksverksamhet som kan prövas per omgående. Utbildningsdepartementets planeringsgrupp (SIM-gruppen) har inte tillräckligt insett betydelsen av att ekologiska och ekoteknologiska studier prioriteras för att göra det möjligt att snarast komma till en lösning av en rad tekniska problem, som annars för miljöproblemen allt längre bort från en lösning. Kommuner och företag i nordvästra Skåne ställer sig positiva till att planeringen förverkligas.

Är utbildningsministern beredd att medverka till att modernisera gymnasieskolans tekniska utbildning årskurs 1–3 och den påbörjade ingenjörutbildningen (årskurs 4–5), som ges som högskoleutbildning inom ingenjörsektorn 1–40 och 41–80 poäng, så att ekoteknologi snarast möjligt blir ett alternativ i Kristianstads läns ingenjörsskola i den nordvästra delen av länet?

Prot. 1988/89:13

21 oktober 1988

Meddelande om frågor

7 § Kammaren åtskildes kl. 10.46.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren